

Kompetenciafejlesztő földrajztanítás 1.

Összeállította: dr. Makádi Mariann

TÁMOP 4.1.2.B.2-13/1-2013-0007
„ORSZÁGOS KOORDINÁCIÓVAL A
PEDAGÓGUSKÉPZÉS MEGÚJÍTÁSÁÉRT”

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Kompetenciafejlesztési lehetőségek és kötelelességek a földrajztanításban

Alapdilemma

Mit kell tudni?

Tudni, hogy **mit**
(szükséges)

Tudni, hogy **miből**
(információforrás)

A tanulók 75%-ban
nem az iskolából
szerzik a tudást

Hogyan lehet felhasználni?

Tudni, hogy **miért**
(cél)

Tudni, hogy **hogyan**
(módszer)

Értelmi fejlettségkülönbség
1. osztályban kb. 5 év
10. osztályban kb. 10 év

Mi romlik el? Mi a módszer?

Mire készítsen fel a környezet-, a természetismeret és a földrajz?

a valóságra, a mindennapi életre

- a valóság sokoldalú és mélyebb megismerésére;
- bevezessen a természet- és a társadalomtudományos megismerési módszerek használatába;
- a tapasztalatok valóságban való felhasználására

nem megy ennyi időben és csak tanórákon

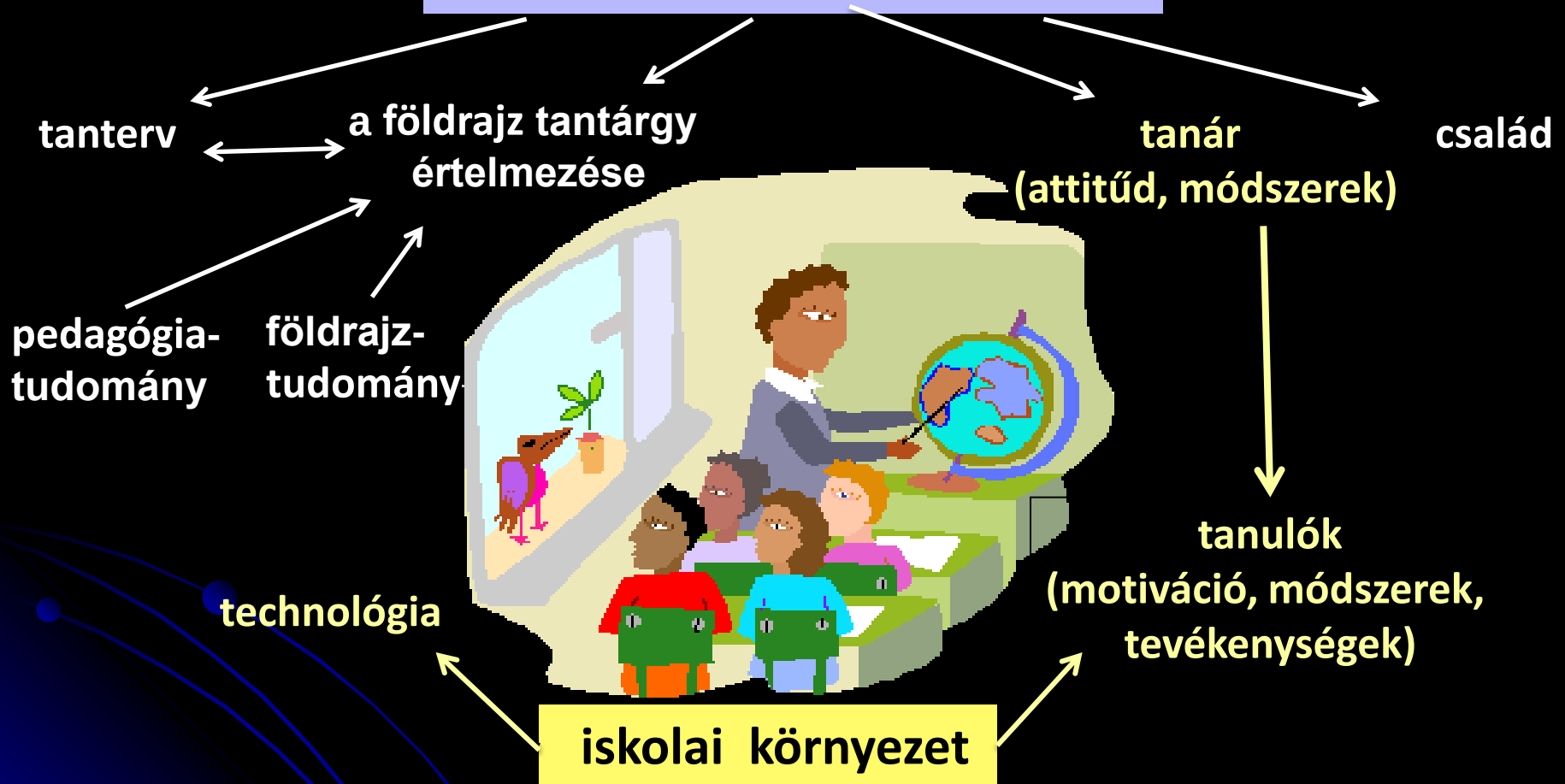
- képességek kialakítása
- pedagógus által vezérelt, de tanórán kívüli felkészülési formák, projektek a valóságban

A 21. századi képességek

t á r s a d a l o m
(elvárások, feltételek, normák)

**Az iskolai tanulás eredményességét
befolyásoló tényezők**

Megváltozott a tanár szerepe

A hagyományos tanítási-tanulási gyakorlat szerint

tanterv

valóság

tanár

= információközvetítő

tanulók

Megváltozott a tanár szerepe

A hagyományos tanítási-tanulási gyakorlat szerint

tanterv

valóság

tanár
= információközvetítő

tanulók

taneszközök (tankönyvek,
szemléltető- és oktatási
segédeszközök)

A kompetenciafejlesztő tanítási-tanulási gyakorlat szerint

valóság

**információhordozók
= információközvetítők**

tanulók

tanterv

**tanító, tanár
= segítő, menedzser**

A kompetenciafejlesztő tanítási-tanulási gyakorlat szerint

valóság

**információhordozók
= információközvetítők**

tanulók

tanterv

**taneszközök (tankönyvek,
szemléltető- és oktatási
segédeszközök)**

**tanító, tanár
= segítő, menedzser**

A kompetenciafejlesztő tanítási-tanulási gyakorlat szerint

valóság

**információhordozók
= információközvetítők**

tanulók

**taneszközök (tankönyvek,
szemléltető- és oktatási
segédeszközök)**

**módszerek megismertetése,
elsajátíttatása,
szemléletformálás**

tanterv

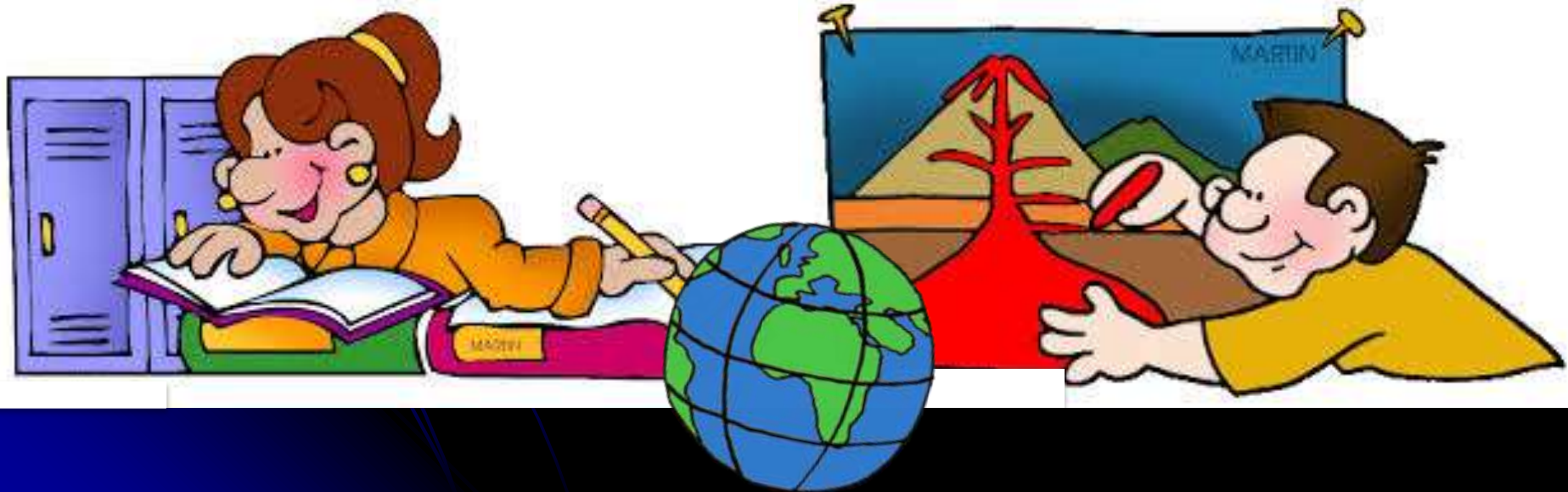
tanító, tanár

= segítő, menedzser

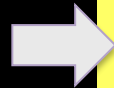
készség- fejlesztés

= fejlesztő hatású
tevékenységek
tudatos pedagógiai
tervezése és irányítása

feltételei

- képességek hierarchikus összerendezése → követelmények
- képességek egymásra épüléséhez igazodó anyag, feladat
- önálló, aktív tanulói tevékenységek
- képességszint folyamatos ellenőrzése

készség- fejlesztés

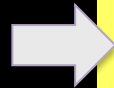
**= fejlesztő hatású
tevékenységek
tudatos pedagógiai
tervezése és
irányítása**

differenciált
tanulásszervezés és
egyéni bánásmód

feltételei

- képességek hierarchikus összerendezése → követelmények
- képességek egymásra épüléséhez igazodó anyag, feladat
- önálló, aktív tanulói tevékenységek
- képességszint folyamatos ellenőrzése

készség- fejlesztés

**= fejlesztő hatású
tevékenységek
tudatos pedagógiai
tervezése és
irányítása**

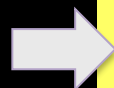
**differentiált
tanulásszervezés és
egyéni bánásmód**

mikor történik?

a tananyag feldolgozása során
ismeretek – jártasságok – készségek elsajátítása

feltételei

- képességek hierarchikus összerendezése → követelmények
- képességek egymásra épüléséhez igazodó anyag, feladat
- önálló, aktív tanulói tevékenységek
- képességszint folyamatos ellenőrzése

készség- fejlesztés

**= fejlesztő hatású
tevékenységek
tudatos pedagógiai
tervezése és
irányítása**

eredményességének feltételei

- rendszeresség
- gondolkodás
- megértés
- alkalmazható tudás

differentiált
tanulásszervezés és
egyéni bánásmód

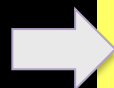

mikor történik?

a tananyag feldolgozása során
ismeretek – jártasságok – készségek elsajátítása

feltételei

- képességek hierarchikus összerendezése → követelmények
- képességek egymásra épüléséhez igazodó anyag, feladat
- önálló, aktív tanulói tevékenységek
- képességszint folyamatos ellenőrzése

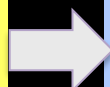
készség- fejlesztés

**= fejlesztő hatású
tevékenységek
tudatos pedagógiai
tervezése és
irányítása**

eredményességének feltételei

- rendszeresség
- gondolkodás
- megértés
- alkalmazható tudás

eredménye

az egyén általános +
speciális képességei →
tevékenységek elvégzése

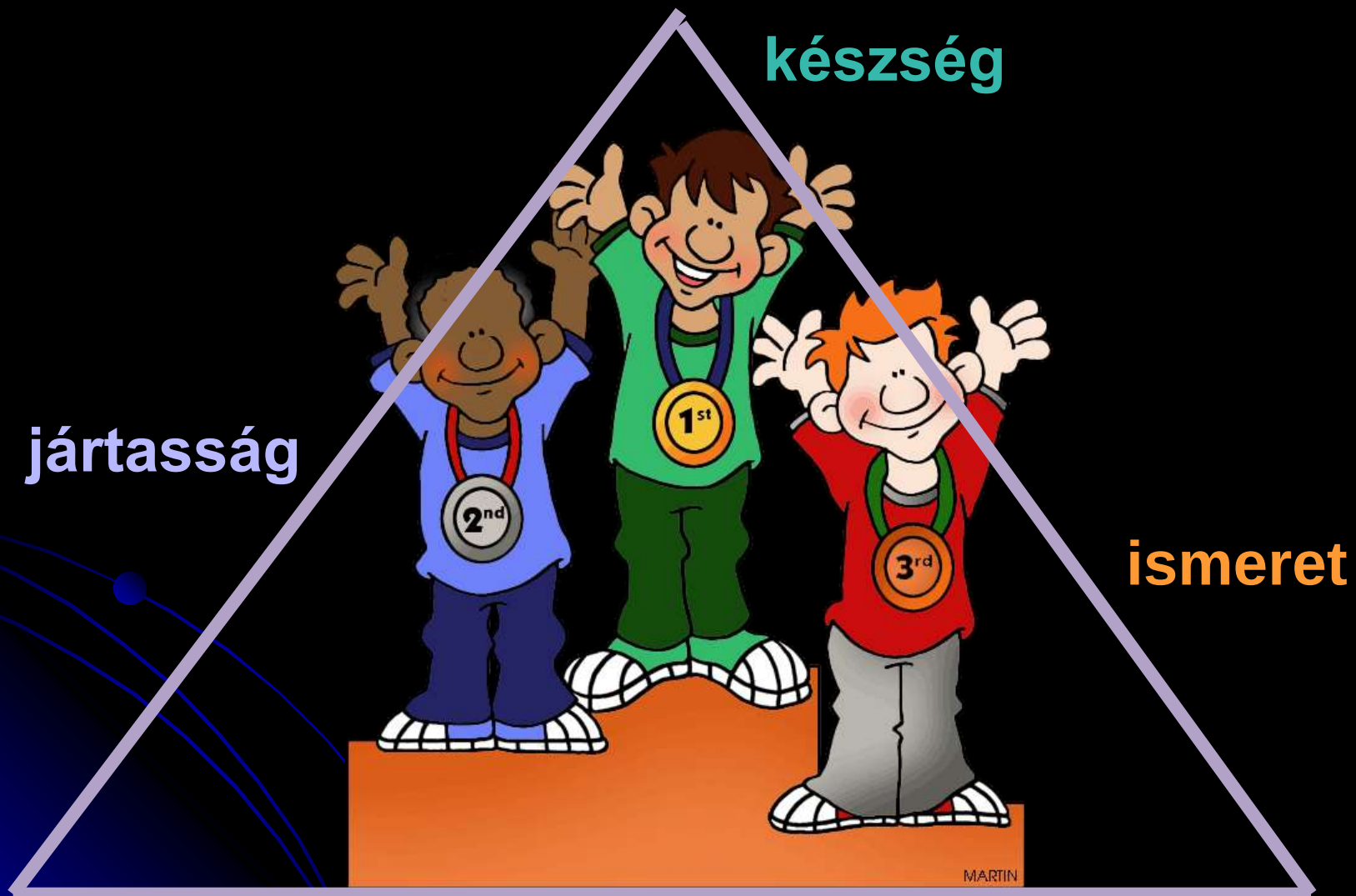

differentiált
tanulásszervezés és
egyéni bánásmód

mikor történik?

a tananyag feldolgozása során
ismeretek – jártasságok – készségek elsajátítása

A képességszintek hierarchiája

ismeret

= képmás a
valóságról, ami
a kommunikáció
során válik
hasznosíthatóvá

ismeret

**= képmás a
valóságról, ami
a kommunikáció
során válik
hasznosíthatóvá**

folyamata

belsővé válás

objektíválás
információs jelekkel

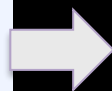

megismerés

az 1. jelzőrendszerben
szenzoros terület

- látás
- hallás
- ízlelés
- szaglás
- tapintás

motoros terület

ismeret

**= képmás a
valóságról, ami
a kommunikáció
során válik
hasznosíthatóvá**

érzékelés

a 2. jelzőrendszerben

- emlékezés
- gondolkodás
- nyelv

észlelés

folyamata

belsővé válás

objektíválás
információs jelekkel

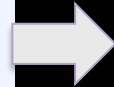

megismerés

az 1. jelzőrendszerben
szenzoros terület

- látás
- hallás
- ízlelés
- szaglás
- tapintás

motoros terület

ismeret

**= képmás a
valóságról, ami
a kommunikáció
során válik
hasznosíthatóvá**

formái

- absztrakt ismeret
- fogalmi ismeret
- verbális ismeret

érzékelés

a 2. jelzőrendszerben

- emlékezés
- gondolkodás
- nyelv

észlelés

folyamata

belsővé válás

objektíválás
információs jelekkel

fajtai valóság- elemek szerint

fogalom, tény, adat,
leírás, tétel, törvény,
elmélet, szabály,
norma, elv

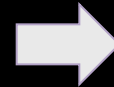
jártasság

= új feladatok,
problémák
megoldása
ismeretek alkotó
felhasználásával

kialakulásának feltételei

- jól megértett, teljesítményképes előzetes ismeret
- tevékenységre motiváló cél, probléma, feladat
- a megoldáshoz szükséges ismeretek szelektív felidézése (aktualizálás)
- a hiányzó tudás pótlása
- a felidézett tudás alkalmazása alapján megoldási elképzelés, terv kidolgozása + megvalósítása

jártasság

**= új feladatok,
problémák
megoldása
ismeretek alkotó
felhasználásával**

készség

= a cselekvés,
a tevékenység
automatizált
eleme, ami a
tudat közvetlen
ellenőrzése nélkül
funkcionál

tanulás

gyakorlás → automa-
tikus cselekvéssor

készség

= a cselekvés,
a tevékenység
automatizált
eleme, ami a
tudat közvetlen
ellenőrzése nélkül
funkcionál

tanulás

gyakorlás → automa-
tikus cselekvéssor

elsajátítás útja

- **analizáló-szintetizáló:**
részmozzanatok tanulása
→ összekapcsolás
- **globális tanulás:**
részletek = sokszoros
ismétlés sikerei, kudarcai
→ utólagos tudatosulás
- **transzferális tanulás:**
gyakorlás egyszerűsített
helyzetben → átvitel ter-
mészetes helyzetbe

készség

= a cselekvés,
a tevékenység
automatizált
eleme, ami a
tudat közvetlen
ellenőrzése nélkül
funkcionál

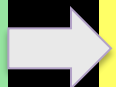

idegélettani alapja
az egymást követő
mozzanatok beidegzése

tanulás
gyakorlás → automa-
tikus cselekvéssor

elsajátítás útja

- **analizáló-szintetizáló:**
részmozzanatok tanulása
→ összekapcsolás
- **globális tanulás:**
részletek = sokszoros
ismétlés sikerei, kudarcai
→ utólagos tudatosulás
- **transzferális tanulás:**
gyakorlás egyszerűsített
helyzetben → átvitel ter-
mészetes helyzetbe

készség

= a cselekvés,
a tevékenység
automatizált
eleme, ami a
tudat közvetlen
ellenőrzése nélkül
funkcionál

idegélettani alapja
az egymást követő
mozzanatok beidegzése

tanulás
gyakorlás → automa-
tikus cselekvéssor

fajtái

cselekvés formája:

- - íráskészség
- - olvasáskészség
- - számolási készség
- - munkakészség

tevékenység típusa:

- - manuális
- - intellektuális
- - vegyes

összetettsége:

- - egyszerű
- - összetett

elsajátítás útja

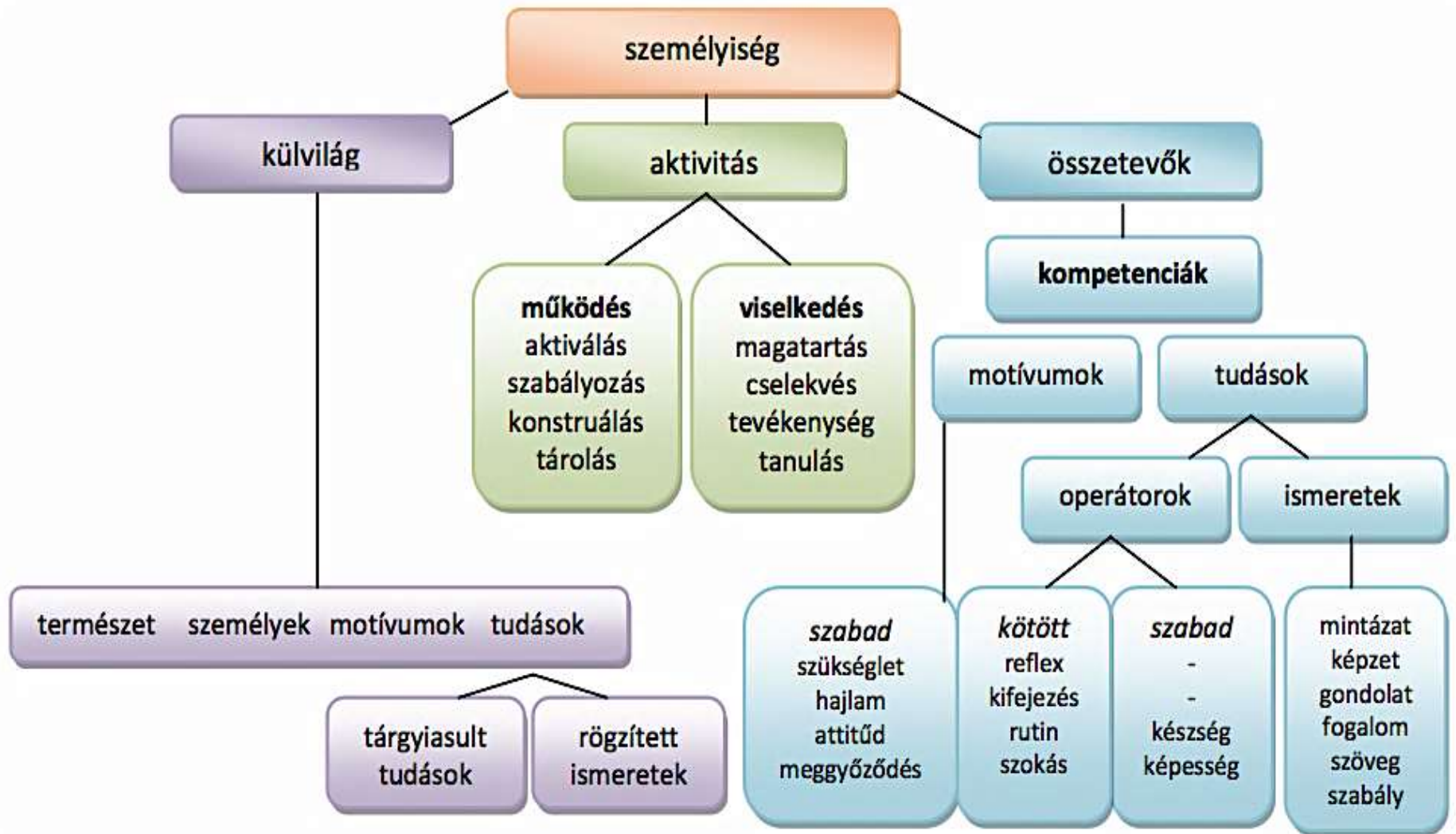
- **analizáló-szintetizáló:**
részmozzanatok tanulása
→ összekapcsolás
- **globális tanulás:**
részletek = sokszoros
ismétlés sikerei, kudarcai
→ utólagos tudatosulás
- **transzferális tanulás:**
gyakorlás egyszerűsített
helyzetben → átvitel ter-
mészetes helyzetbe

készség

**= a cselekvés,
a tevékenység
automatizált
eleme, ami a
tudat közvetlen
ellenőrzése nélkül
funkcionál**

Az új pedagógiai kultúra alapfogalmainak rendszere

Kompetenciaalapú pedagógia

tevékenység-
sorozat

a pedagógus segítő,
háttérszerepe

Mi történik itt?

fejlesztő hatású

differentiált

az életben használható képességekre irányul

Kompetencia

= illetékesség, jogosultság, szakértelem

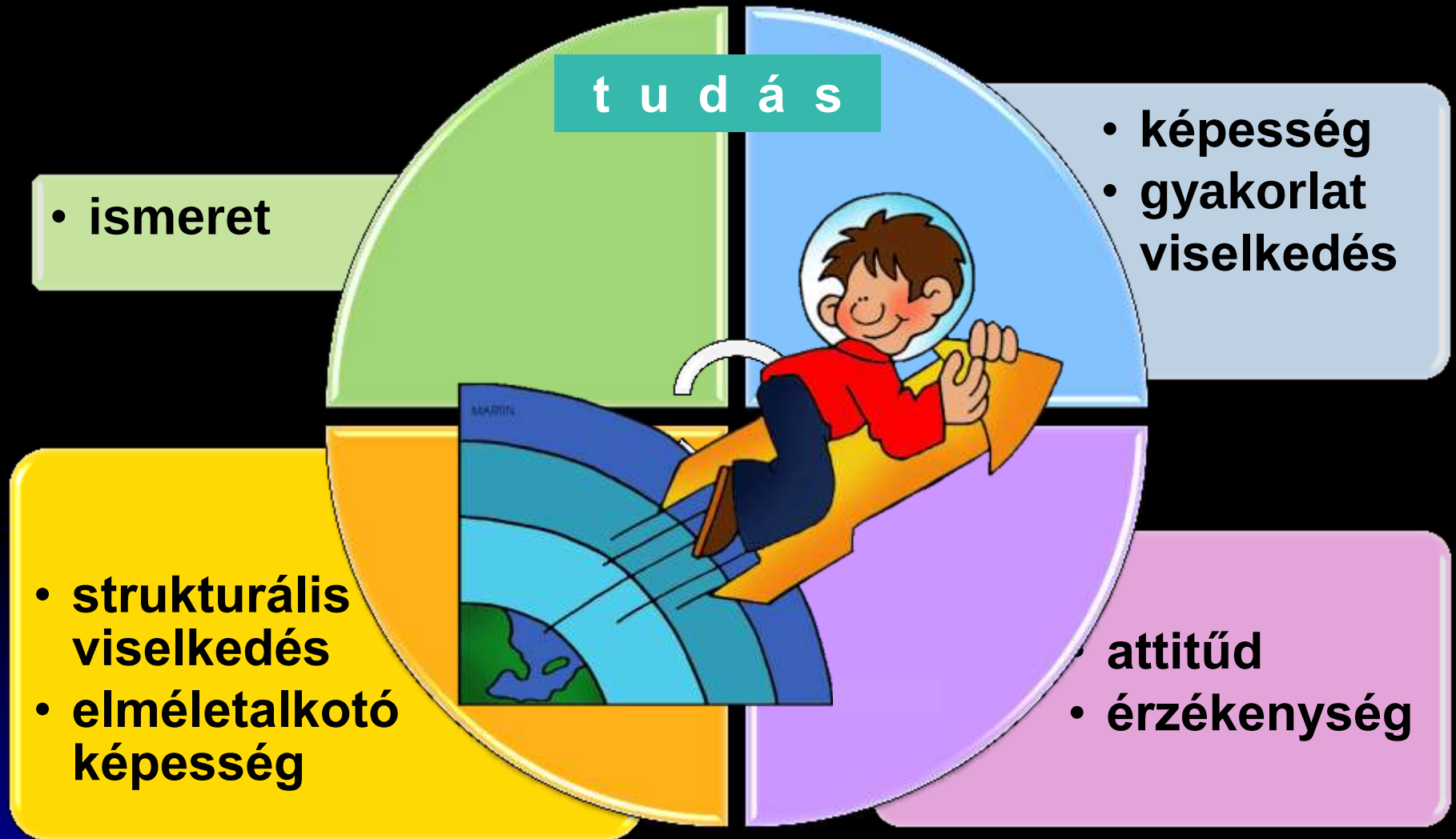

hatáskör, hozzáértés, szakértelem

a tudás felhasználásának és alkalmazásának
a képessége

Kompetenciamodell

Kompetenciaközpontú oktatás

Célja: az értelmes élethez nélkülözhetetlen kompetenciák kifejlesztése a tanulóknban

Kulcskompetenciák

Amikre minden egyénnek szüksége van a személyes boldogulásához, fejlődéséhez, aktív állampolgári léthez, a társadalmi beilleszkedéshez, a munkához

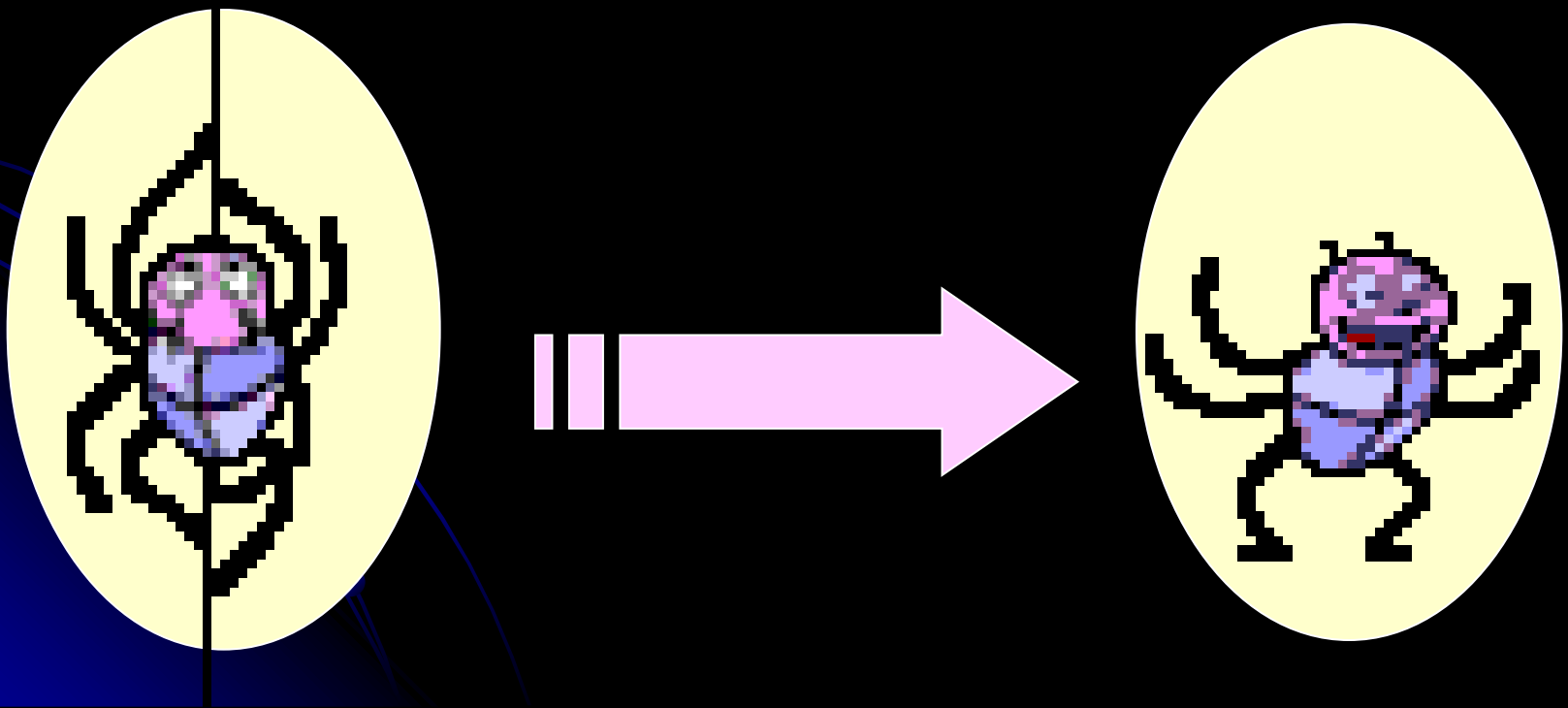

képes legyen rugalmasan alkalmazkodni a változásokhoz

képesség az egész életen át tartó tanulásra

Kompetenciafejlesztés
tudatosan egymásra épített,
az aktuális állapothoz igazított
fejlesztő tevékenységek sorozata

Nat-os kulcskompetenciák

Európai Unió kulcskompetencia-keretrendszer beépítése
Kormányrendelet 202/2007. (VII.31.) – Nat átdolgozása

Kommunikációs kompetenciák

- Anyanyelven folytatott kommunikáció
- Idegen nyelven folytatott kommunikáció

Természettudományos kompetenciák

- Matematikai kompetencia
- Természettudományos és technikai kompetencia

Társadalmi kompetenciák

- Szociális és állampolgári kompetencia
- Kezdeményező- és vállalkozóképeség
- Kulturális tudatosság és kifejezőképeség

Tanulási kompetenciák

- Digitális kompetencia
- A tanulni tudás képessége

A kulcskompetenciák csoportjai

2012

**természet-
tudományos
kompetenciák**

**társadalmi
kompetenciák**

**tanulási
kompetenciák**

**intellektuális
kompetenciák**

**kommunikációs
kompetenciák**

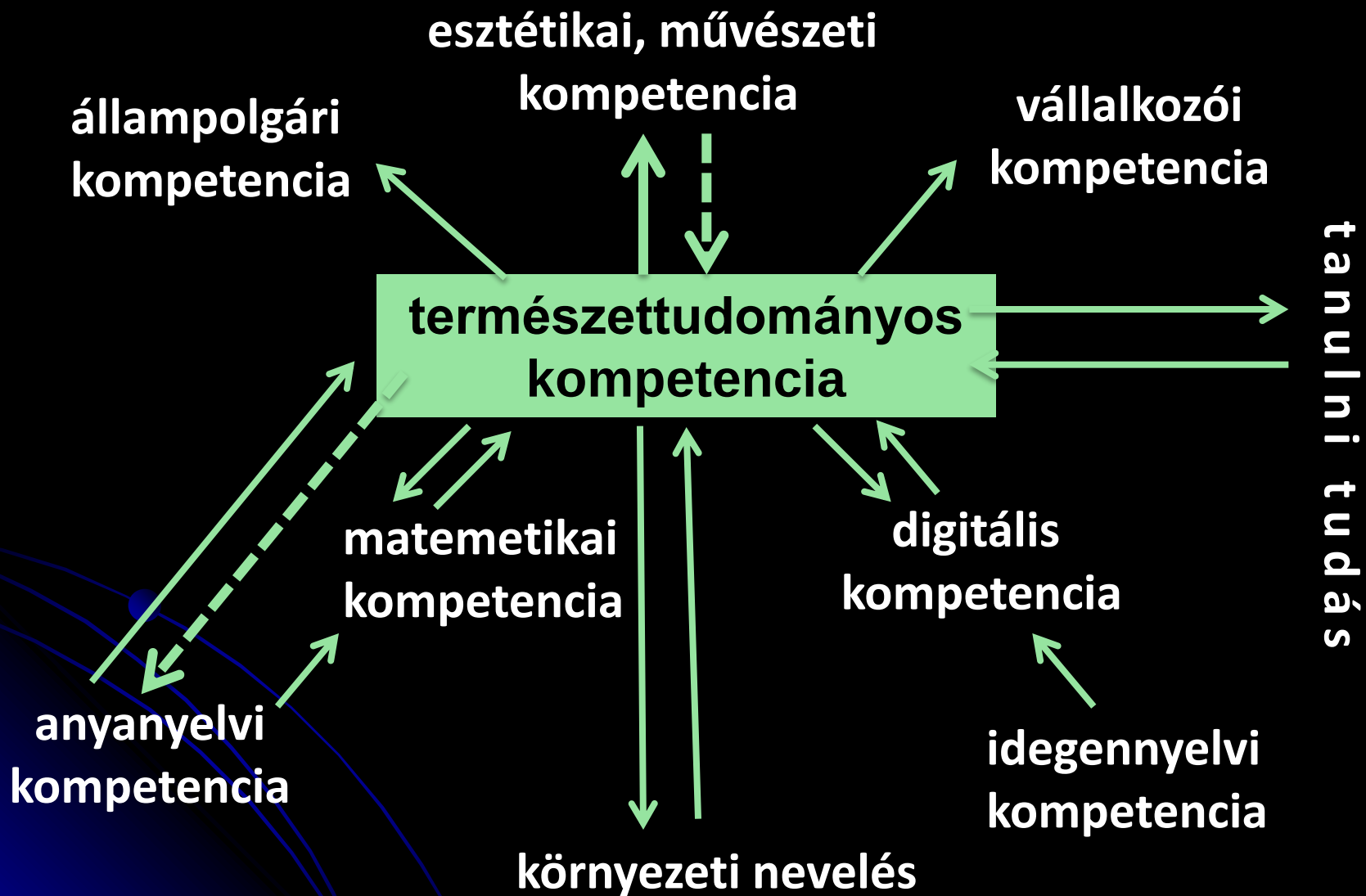
Természettudományos és technikai kompetencia

Természettudományos: ismeretek és módszerek felhasználása annak érdekében, hogy megmagyarázzuk a természeti világot, kérdéseket tegyünk föl és bizonyítékokon alapuló következtetéseket vonjunk le

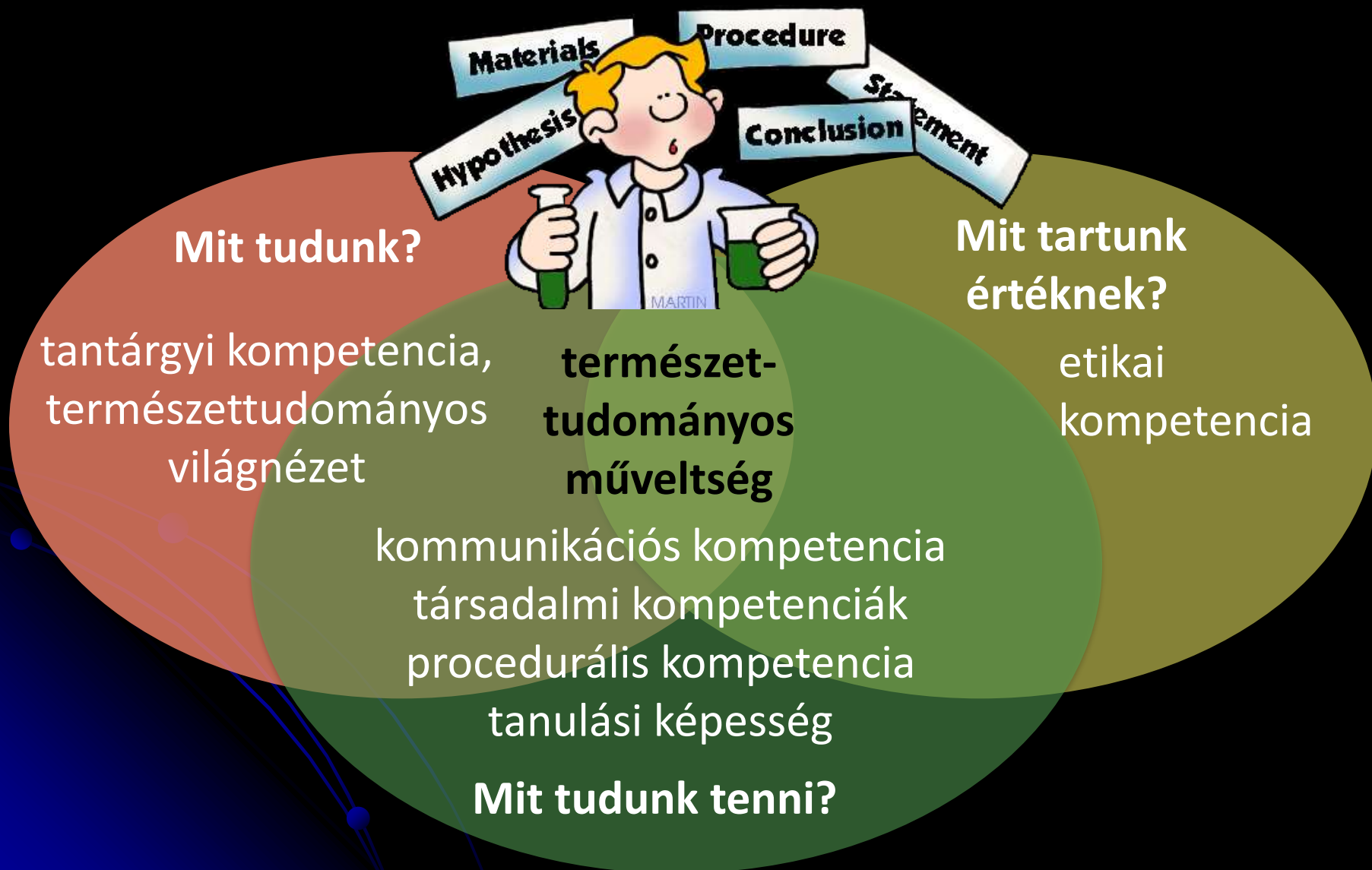
Technikai: e tudás és a hozzá kapcsolódó módszerek alkalmazása a vágyak és szükségletek kielégítése érdekében

Mindkettő: az emberi tevékenység által okozott változások megértése és az ezekkel kapcsolatos egyéni felelősségvállalás

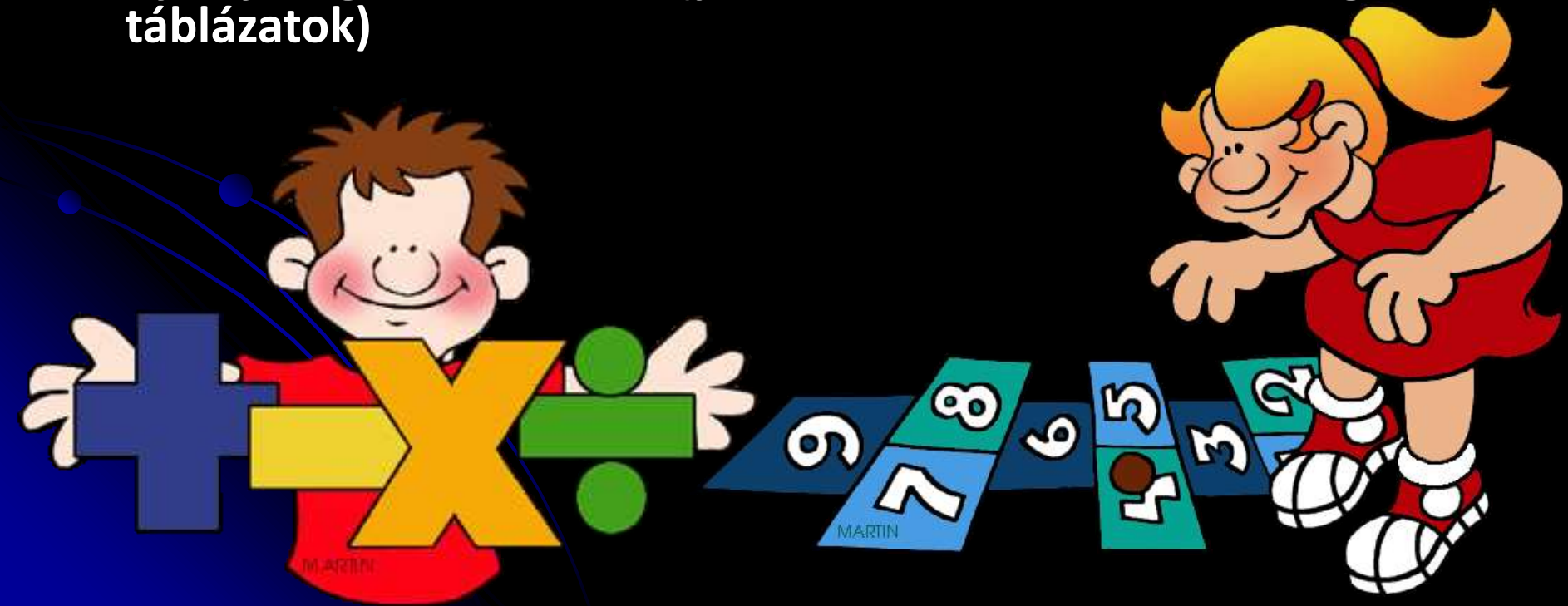
A természettudományos műveltség-modell

Matematikai kompetencia

A matematikai gondolkodás fejlesztésének és alkalmazásának képessége a mindennapok problémáinak megoldása érdekében

- magabiztos számolni tudás
- ismeretek, folyamatok, tevékenységek
- matematikai gondolkodásmód (logikus és térbeli gondolkodás)
- ilyen jellegű ábrázolások (pl. szerkezetek, modellek, diagramok, táblázatok)

Társadalmi kompetenciák

Szociális kompetencia

személyi, értékorientációs, személyek és kultúrák közötti, szociális és állampolgári kompetenciák

részt vegyünk a
társadalmi és a
szakmai életben

meg tudjunk
oldani a
konfliktusokat

Állampolgári kompetenciák

a társadalmi-politikai
konceptiókról,
struktúrákról
meglévő tudásunkra
alapozva

aktívan és
demokratikusan
részt tudjunk venni
a közügyekben

Kezdeményező- és vállalkozóképesség

⇒ társadalmi vagy kereskedelmi tevékenységek

célkitűzéseink
érdekében terveket
készítünk és hajtunk
végre

elképzeléseinket
meg tudjuk
valósítani

kreativitás,
innováció,
kockázatvállalás

képesek legyünk
a lehetőségek
megragadására

Kulturális tudatosság és kifejezőképesség (zene, előadóművészet, irodalom, képzőművészet)

elképzeléseink,
élményeink és
érzéseink kreatív
kifejezése

fontosságuk
elismerése a média
keretein belül

Interkulturális kompetenciák

= azok a képességek, pszichoszociális erőforrások, amelyek mozgósítására van szükség annak érdekében, hogy megfeleljünk az adott kultúrák közötti szituációnak.

- az egyes kultúrák ismerete
- a kultúrák találkozásából adódó interakciók értelmezése
- a különbségek értelmezése és tolerálása

A kultúra összetevői

(a Goldmann-féle modell alapján)

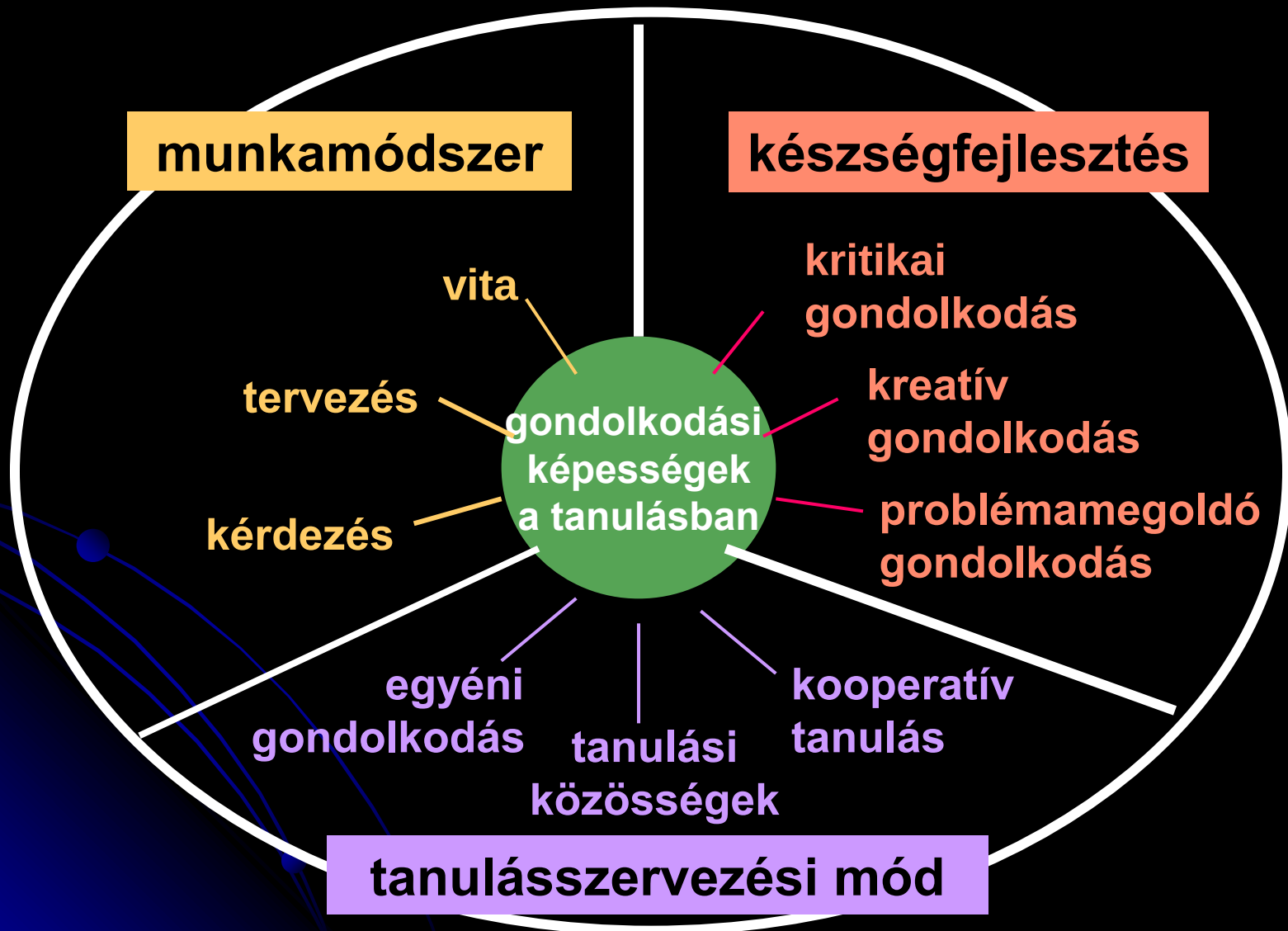

Intellektuális kompetenciák

- információhasználat
- problémamegoldás
- kritikai gondolkodás
- kreativitás

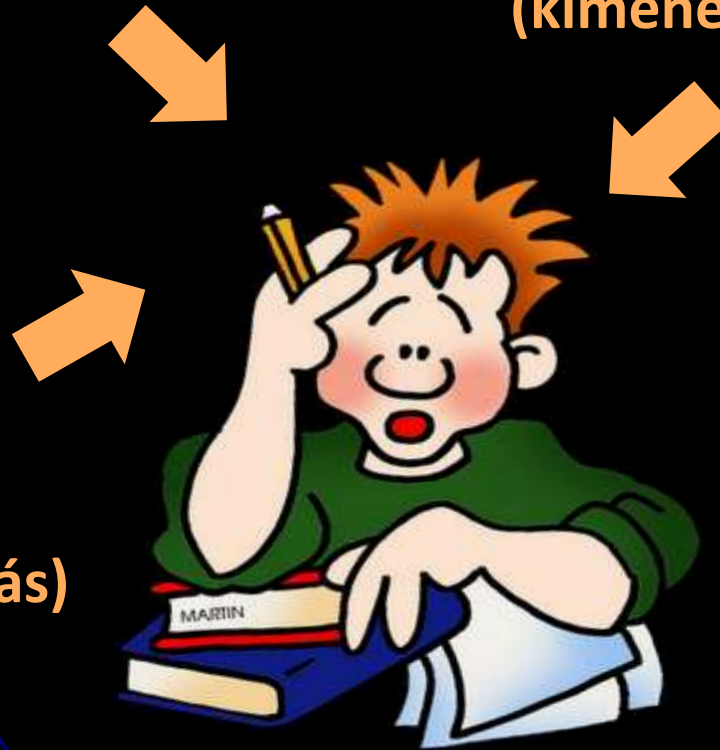
Gondolkodási képességek

ismeretszerzés (**bevitel**)
⇒ új anyag megtanulása

ismerethasznosító és
problémamegoldó stra-
tégiák = amit csinálunk
(**kimenet**)

metagondolkodás
és döntés
(**végrehajtó irányítás**)

Kommunikációs kompetenciák

Anyanyelven folytatott kommunikáció

nyelvileg megfelelő és kreatív bekapcsolódás a társadalmi és kulturális tevékenységekbe(képzésbe, munkába, családi életbe, szabadidős tevékenységekbe)

fogalmak, gondolatok, érzések, tények, vélemények kifejezése

Idegen nyelven folytatott kommunikáció

- gondolatok, érzések, tények és vélemények megértése, szóban és írásban történő kifejezése és értelmezése a társadalmi-kulturális tevékenységek keretein belül egyéni kíváncsiságainknak és szükségleteinknek megfelelően
- közvetítés és a kultúrák közötti megértés

Tanulási kompetenciák

A tanulni tudás képessége

- előrehaladás a tanulásban
- saját tanulás megszervezése egyénileg és csoportban is (idővel és információval való bánásmód)
- tanulási folyamatunk és szükségleteink ismerete
- az elérhető lehetőségek felismerése és a felmerülő akadályok megszüntetése

új tudások, képességek megszerzése, feldolgozása és beépülése

⇒ útmutatások keresése és alkalmazása

⇒ rávezet az előzetesen tanultak és az életpérfasztalatra építésre ⇒
használni, alkalmazni otthon, a munkában, az oktatásban és
képzésben

Digitális kompetencia

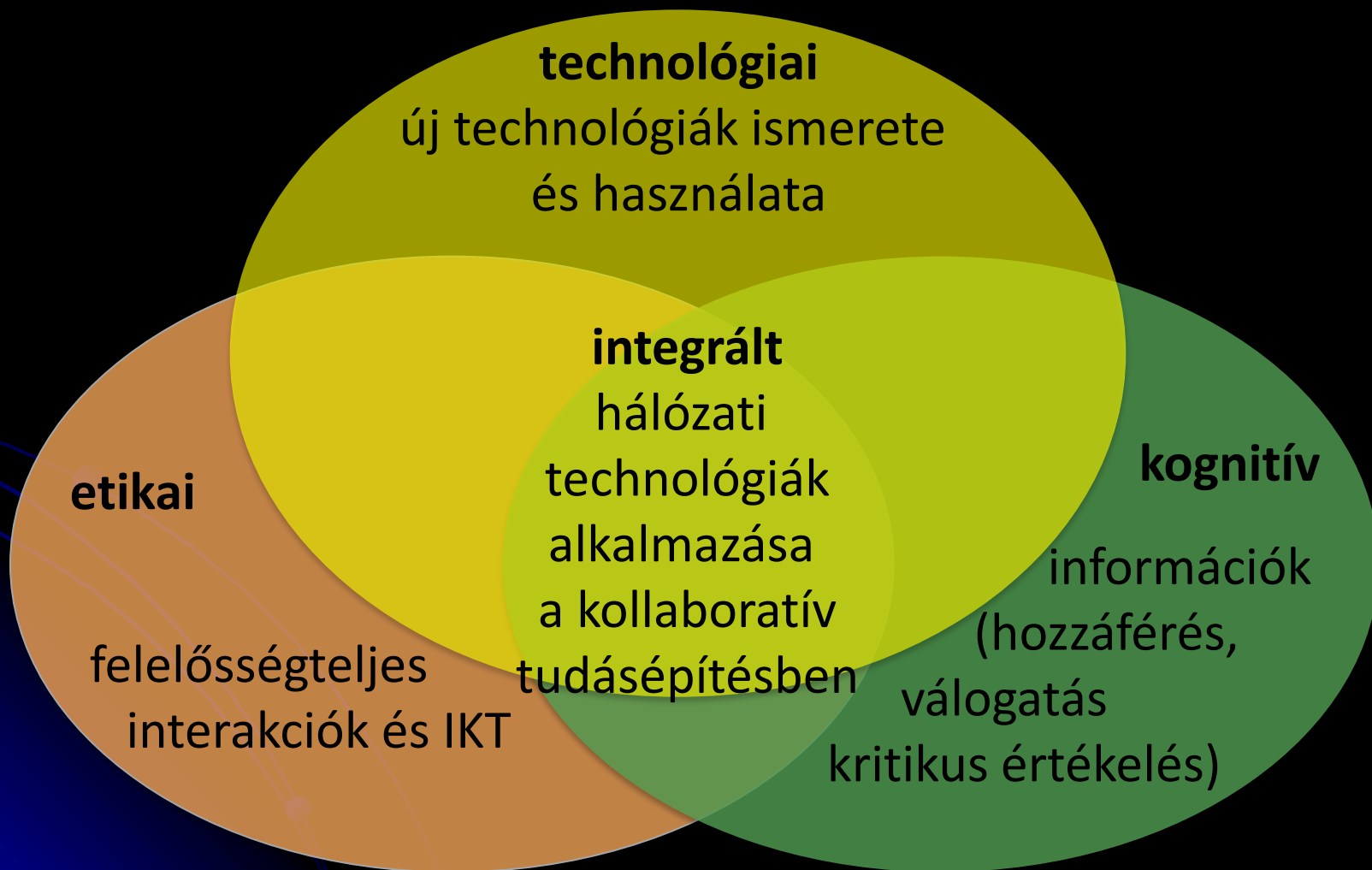
az információs
társadalom techno-
lógiáinak magabiztos
és kritikus használata
a munkában, a
szórakozásban és a
kommunikációban

Alapvető készségek

- számítógép használata információ visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása, cseréje
- kommunikáció és részvétel együttműködő hálózatokban az interneten keresztül

A digitális kompetencia integrált jellege

Mitől fejlesztő a tanítási-tanulási folyamat?

- Fokozatosan **egymásra épülő tevékenységek sorozata**
- Megismerési és tanulási technikák elsajátítása $\neq$ témák
- Kompetencia- / képességterületekhez kapcsolódik
- **Helyzetfeltárásból** indul ki $\Leftrightarrow$ **mérés** (helyi)
 $\Rightarrow$ **honnan indulunk?**

- **Differenciált** – egyénenként vagy kiscsoportonként $\Rightarrow$ csoportszervezési problémák

- **Folyamat** – tevékenységfolyamat
- Folyamatos tájékozódás a **hol tartunk?**-ről
 $\Leftrightarrow$ **mérés** (tanári)
- Folyamatos **értékelés** + önreflexió
- Tájékozódás a folyamatszakaszok végén
 $\Leftrightarrow$ **mérés** (országos) $\Rightarrow$ **hová jutottunk?**

